

พุนัน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ” Funan: The Implications of the Communication Between “Kingdom and Ancient Time Era”

พระครูปริยัติกิตติวรรณ (วีระ กิตติวณฺโณ/ได้ทุกทาง)^{1*} พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน)²
พระอธิการอำพน จารุโณ (ดาราสาสตร์)³ และธนรัฐ สะอาดเยี่ยม⁴
Phrakhrupariyadkittiwan (Weera Kittiwanno/Daithukthang)^{1*},
Phra Seksan Thanayutto (Sriton)²,
Phra Athikan Amphon Jarupho (Darasas)³ and Thanarat Sa-ard-iam⁴

Received : May 18, 2023; Revised : July 21, 2023; Accepted : July 21, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อประยุกต์หลักพุทธธรรมสร้างทัศนวิสัย
สำหรับการศึกษาอารยธรรมพุนัน (2) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “พุนัน”
(3) เพื่อศึกษาข้อมูล “พุนัน” เชิงพื้นที่และเชิงยุคสมัย เป็นการศึกษาจากเอกสาร และฟังวิทัศน์
ของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ที่ร่วมสมัยกับยุคพุนัน แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์
ผลการศึกษา พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมสร้างทัศนวิสัยสำหรับการศึกษาอารยธรรมพุนัน ให้
ยึดหลักกาลามสูตร หลักการสร้างปัญญา 3 หลักโยนิโสมนสิการ การสืบสาวหาเหตุปัจจัย หลักไตร
ลักษณ์ เป็นแว่นขยายมองประวัติศาสตร์พุนันดินแดนโบราณนั้น ช่วยเสริมสร้างวางท่าทีการศึกษา

¹⁻³ นักศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
สุรินทร์; Students of the Doctor of Philosophy program, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Surin Campus, Thailand.

⁴ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์;
Graduate Studies, Department of Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Surin Campus, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : pramahaweera@gmail.com

Citation : Daithukthang, W., Sriton, S., Darasas, A. and Sa-ard-iam., T. (2023). Funan: The Implications of the
Communication Between “Kingdom and Ancient Time Era”. *Journal of Academic Surindra*
Rajabhat. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.41>

ประวัติศาสตร์ที่เหมาะสม เกิดการระมัดระวังไม่เอียงไปหาศรัทธาจาริต เน้นศึกษาที่ไม่ต้องให้บรรลุความเชื่อ แต่ควรมุ่งวัฒนธรรมการสืบสวน ไต่สวน เปรียบเทียบ ค้นหาความน่าจะเป็น ต่อเนื่องตลอดไปโดยไม่รู้จักจบ พบว่า มีการบันทึกคำว่า “ฟูนัน” แล้วให้ความหมายว่า “พนม” บ่งชี้ถึงสังคมที่เลือกใช้ภูเขาเป็นสถานที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์สำหรับการสร้างศูนย์กลางความศรัทธาและอำนาจการปกครอง บนดินแดนที่กว้างใหญ่ระบุว่ามีการตั้งชุมชนของผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค มีการถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ ต่อเนื่องจากยุคก่อนประวัติศาสตร์และมีความพยายามภายในด้วยความสามารถแห่งกลุ่มชนของตนบนดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ แต่ละชุมชนปกครองตนเองสัมพันธ์กันแบบเสมอภาค ลักษณะแบบรัฐไม่รวมศูนย์ ซึ่งจะมีบรรยากาศที่คล้ายคลึงกันกับชุมชนทวารวดีซึ่งเป็นสังคมยุคหลังต่อมา แม้ดำเนินอยู่ในยุคต้นประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยึดมั่นวัฒนธรรมภายในของตนเองขณะที่มีติดต่อแลกเปลี่ยนอารยธรรมอินเดียตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ชาวอินโดจีนแห่งนี้นี้ยอมปรับเปลี่ยนอย่างผสมผสานแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างกล้าหาญ “ฟูนัน” ได้ช่วยอธิบายถึงอารยธรรมขอมโบราณ ปัจจุบันชาวกัมพูชาเชื่อว่บรรพบุรุษของเขาเป็นชาวอินเดียที่มาแต่งงานกับหญิงผู้นำหัวหน้าชาวบ้านพื้นถิ่นแล้วมีการก่อบ้านแปลงเมืองอยู่ล่งถึงปัจจุบัน พบว่า นักวิชาการต่าง ๆ ได้นำเสนอ “ฟูนัน” “สังคมที่ใช้ภูเขาเป็นศูนย์กลางรวมศรัทธาและอำนาจของชนชั้นผู้นำ” โดยกล่าวถึงดินแดน ที่ตั้ง หลักฐานด้านโบราณคดี สังคม วัฒนธรรม วรรณคดี เศรษฐกิจ การค้าขาย การคมนาคม การศึกษา อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบได้ 2 หลัก คือ เชิงพื้นที่และเชิงยุคสมัย และข้อมูลมีความเหมาะสมเป็นการศึกษาเชิงวิจัยพัฒนาสติปัญญาผู้สนใจทุกท่าน

คำสำคัญ (Keywords) : การสัมมนาอารยธรรม, พนมดงรัก, อาณาจักรฟูนัน, ขอมโบราณ, ภูเขา

Abstract

This article had 3 objectives, which were 1) to do a seminar on Funun Civilization in the Buddhist perspective of the Buddhist principles of wisdom 2) to study the history of Southeast Asia “Funun” 3) to study geographical and era information. It was documentary research presented by descriptive analysis. The results of the study were found as follows: The seminar on Funun Civilization in the Buddhist perspectives of the Buddhist principles of wisdom was subject to conform

Citation : พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติวัฒน์/ได้ทุกทาง), พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีพน), พระอธิการอำพน จารุโ

(ดาราศาสตร์) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2566). ฟูนัน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ”. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

to Kalama Sutta, the principle of 3 wisdoms, Yonisomanasikāra, an investigation of cause and effect, the principle of three characteristics, which were like a magnifying glass to envision the history of the Funun ancient land to assist in the reinforce of setting the history study appropriately, to be careful of not leaning to faithful temperament, not to focus on the belief but focusing on the cultures of investigation, examination, comparison, and infinitely continuing search for the probability. ; The record of the term “Funun” which meant “Phanom” indicated the mountain used to be the holy place for the center of faith and power of administration on the vast land by community, of which various races scattered throughout the region and various sciences passed on, which were linked from the prehistorical period and those who endeavored to use each of their ability in their races on their abundant land. Each community governed oneself, contacted with each other in equality as uncentralized state similar to Dvaravati Community in the later age. Despite living in the prehistorical period of Southeast Asia, they were holding on their own cultures while exchanging and trading with the Indian civilization Before Christ. The Indo-Chinese accepted, adapted and exchanged the integrative cultures bravely. “The term “Funun” was helpful to describe Ancient Khmer. In the present, Cambodians have believed that their ancestor was the Indian who had immigrated to marry the locally female leader, then having settled down there since then. ; Many various scholars have presented “Funun” as the community using the mountains as mountain centers gathering the faith of all and power of the elite by mentioning the land, the location, many various archaeological , social, cultural, literary, economic, commercial, transport, educational evidences, of which the components could be summarized in two terms: the geographical and era information and the information suited with the education in developing wisdom research for people interested.

Keywords : Seminar on Civilization, Phanom Dongrak, Funun Kingdom, Ancient Khmer, Mountain

Citation : Daithukthang, W., Sriton, S., Darasas, A. and Sa-ard-iam., T. (2023). Funan: The Implications of the Communication Between “Kingdom and Ancient Time Era”. *Journal of Academic Surindra*

Rajabhat. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

บทนำ (Introduction)

หลักสูตรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ต้องการให้บัณฑิตได้รู้จักถิ่นแผ่นดินที่อยู่อาศัยของตน ว่าเป็นมาอย่างไร ปัจจุบันมีอะไรที่เป็นอยู่เนื่องจากอดีตบ้าง มีอะไรเกิดขึ้นใหม่ จึงสัมมนากระตุ้นให้เซลล์สมองแตกตัวด้วยเรียนรู้แยกแยะแบบวิรัชชาติ (อง.ทสภ.(ไทย) 24/94/221) เพิ่มกระบวนการถามตอบปัญหา 4 ประการ (ที.ป. (ไทย) 11/312/291, อง.จตุกก. (ไทย) 21/43/70) คือ (1) ปัญหาที่ควรตอบโดยนัยเดียว (2) ปัญหาที่ควรตอบโดยย้อนถาม (3) ปัญหาที่ควรแยกตอบ (4) ปัญหาที่ควรตรงตอบ

อารยธรรมพนมดงรัก มีความสัมพันธ์โดยตรงกับเทือกเขาพนมดงรักภูเขากำแพงที่ทอดยาว 320 กิโลเมตร แบ่งเขตแดนที่ราบสูงกับที่ราบต่ำ และเป็นเส้นแบ่งแดนอาณาจักรเจนละบกกับเจนละน้ำ (พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท) และคณะ, 2563 : 54-55) รวมถึงอาณาจักรเขมรโบราณ 3 ยุค คือ อาณาจักรฟูนัน อาณาจักรเจนละ และอาณาจักรพระนคร ที่ประกอบด้วยคนสถานที่ วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เป็นต้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ ได้แนวคิด สร้างการจดจำ ทั้งได้วิธีการเรียนรู้ จากการค้นคว้าศึกษาอาณาจักรโบราณแห่งแรกในเอเชียอาคเนย์อย่างสุขใจ ผู้เขียนต้องยึดหลักพุทธทัศนวิสัย หลักคิดสร้างปัญญาแนวพุทธ เน้นทำความเข้าใจฟูนันให้ชัดเจนขึ้น จึงตั้งวัตถุประสงค์ 3 ข้อ สำหรับการพัฒนาศติปัญญาตามลำดับไป

จากองค์ความรู้เบื้องต้นที่ว่า **อาณาจักรฟูนัน** เป็นอาณาจักรโบราณแรกในยุคประวัติศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ช่วงประวัติศาสตร์ยุคแรก (พ.ศ.611-1093) มีอาณาจักรรุ่งเรืองอยู่นานกว่า 500 ปี มีความเจริญสูงสุดประมาณ พ.ศ. 800-900 ตั้งอยู่ก่อนอาณาจักรเจนละ (พ.ศ.1093-1345) มีนัยยะว่าดินแดนส่วนใหญ่อยู่ในส่วนของประเทศกัมพูชาปัจจุบัน เมื่อเริ่มศึกษานั้นข้อมูลจะเลื่อนราง แผนที่ของอาณาจักรใหญ่โตแต่ไม่สะท้อนความเข้มข้นขนาด คึกคัก กลับสะท้อนปาดทั้งผืน “คนน้อย พื้นที่มาก” อาณาจักรเก่าแก่ที่คล้ายจะเป็นนิทานหรือตำนาน แต่เมื่อค้นคว้าต่อเนื่อง ได้เข้าใจยิ่งขึ้นว่า “ฟูนัน” ถูกกำหนดให้จดจำกันว่าเป็นอาณาจักรขอมโบราณ ประวัติศาสตร์ยุคแรกในอุษาคเนย์ มักมีการก่อสร้างสถานที่สำคัญบนภูเขา และมีชุมชนเอกเทศกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ขณะค้นคว้ายิ่งนำพุทธทัศนวิสัยมาเทียบเคียงโดยไม่มุ่งไปสร้างความเชื่อแต่เน้นการสืบสวนสอบสวนหาความน่าจะเป็น โดยอาศัยอายุตะกอน 6 เป็นแดนรับรู้และเสพสวโลกตามธรรมชาติของอุปขันธ์ 4 เรียกว่า จิตใจหรือจิต จิ ชาติ รากศัพท์นี้แปลว่า ธรรมชาติที่สะสม มี

Citation : พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติวัฒน์/ได้ทุกทาง), พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีพน), พระอธิการอำพน จารุโก

(ดาราศาสตร์) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2566). ฟูนัน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ”. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

หน้าที่ก่อ, สะสม หรือมีหน้าที่รู้ คิดและนึก (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550 : 247) ตัดความสงสัยใช้โยนิโสมนสิการ คิดค้น ค้นหา สืบค้น สืบสวน สืบสาวหาเหตุปัจจัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541 : 662) ปล่อยจินตภาพความใคร่รู้ของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ถือว่าความรู้เป็นอาหารสมอง ไตร่ตรองให้มาก เช่นดังที่พระพุทธองค์ทรงสอนชาวกาลามะ ให้ไตร่ตรองพิจารณา ก่อนจะเชื่อใคร ๆ จงตรวจสอบข้อเท็จจริงตามแนวทาง 10 ข้อ เพื่อหาเหตุผลที่ปราศจากอกุศล คือ โลภะ โทสะ และโมหะ จินตนาการที่น่าเพลิดเพลินเกิดจากการตีความประวัติศาสตร์ ว่าเป็นจริงตามข้อความที่อ่านหรือไม่ ถ้าเป็นจริงแล้วความจริงอื่นที่เกิดต่อเนื่องคืออะไร เพราะสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี ใช่หรือไม่ เรื่องนี้สมจริงสมจังไหม

เนื้อหาที่แสดงต่อไปนี้ เป็นเนื้อหาที่มาจากการตั้งคำถามแบบการสือข่าว คือ ทำไม ใคร ที่ไหน อย่างไร แต่ก็มุ่งตอบวัตถุประสงค์ 3 ข้อด้วย หวังว่าผู้อ่านจะได้ร่วมใช้โยนิโสมนสิการสู่การตอบความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ด้วยกัน

1. คำว่า “พูนัน” มาจากไหน ?

ข้อความที่ 1 “อาณาจักรพูนัน ปรากฏชื่อในบันทึกของนักเดินเรือ และพระชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกล่าวถึง อาณาจักรพูนัน ว่าเป็นอาณาจักรในดินแดนแถบนี้ และให้ว่า “พูนัน” หมายถึง พนม ที่แปลว่า ภูเขา อาณาจักรพูนัน คงไถ พูตจันที่มา พูนันได้กล่าวว่า เมื่อโกทัณญะกษัตริย์จากต่างแดนเข้ามาบรรพชนและได้แต่งงานกับพระนางหลิวเย่ นางพญาของชนชาวพื้นเมือง โกทัณญะปกครองเป็นพระราชาองค์แรกของอาณาจักรพูนัน”

ข้อความที่ 2 “ยุคนครพนม (พูนัน) หรือ บรรพพูปาล ยุคนี้ประชาชนชาวเขมรส่วนใหญ่ นับถือประเพณี ตามลัทธิโลกธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม ซึ่งมีมาแต่บรรพบุรุษ ลัทธิถือโลกธาตุดังกล่าว แม้ในปัจจุบันก็ไม่สามารถแยกออกได้จากพระพุทธศาสนาหรือศาสนาพราหมณ์ และถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของวัฒนธรรมเขมร” (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550 : 120)

ข้อความที่ 3 ในยุคกษัตริย์ราชวงศ์ลาวจิงจู พระนามว่า เกาณตินยชัยวรมัน ช่วงหลังพระองค์หันนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อปี พ.ศ. 1029 มีพระนาคนเสนา เดินทางผ่านประเทศนครพนม ไปจีน ได้มีพระเถระทูลว่า “ประเทศนครพนมนับถือศาสนาพราหมณ์เคารพพระอิศวร แต่

พระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรือง มีพระสงฆ์สามเณรมากปฏิบัติพระพุทธศาสนาที่ดียิ่งขึ้น” (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550 : 120)

ข้อความที่ 4 ปี พ.ศ. 1057 สมัยพระเจ้ารุทรวรมัน โอรสพระเจ้าเกณฑินยชัยวรมัน ขึ้นครองราชย์ ทรงแสดงพระองค์เป็นอุปาสก สมณอริจึง เดินทางมาทางจีนได้บันทึกไว้ว่า “ในประเทศพนม พระพุทธศาสนารุ่งเรืองมากมีวัดวาอารามทุกหนแห่งทั่วประเทศฯ” (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550 : 120)

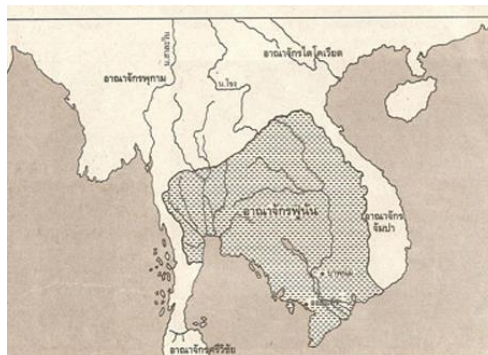
ด้วยความที่อาณาจักรฟูนัน เป็นอาณาจักรแรกในยุคโบราณจึงยังไม่มีแผนที่ชัดเจนของศูนย์อำนาจด้านการปกครอง นักวิชาการส่วนมากยังรู้สึกรู้ว่าเป็นอาณาจักรเขมรเดียว เช่น นักวิชาการกลุ่มหนึ่งรวบรวมระยะเวลา 3 ช่วง คือ อาณาจักรฟูนัน อาณาจักรเจนละ และพระนครว่าเป็น “อาณาจักรเขมรเรื่องอำนาจ” (พระธรรมโมลี(ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ) และคณะ, 2563 : 56)

2. “ฟูนัน” อยู่ที่ไหน ?

“ฟูนันอยู่ที่ไหน” ผู้เขียนจึงต้องกำหนดภาพในใจให้ชัด จึงค้นหาในสื่อออนไลน์ เพ่งมองไปที่ภาพแผนที่อาณาจักรฟูนัน ดังภาพที่ 1-2 แม้จะเลือนราง เพราะมีรายละเอียดน้อยมาก

ภาพที่ 1 อาณาจักรโบราณเก่าแก่ที่สุด

ภาพที่ 2 อาณาจักรฟูนัน

แต่ก็พอจะเป็นกรอบคิดที่ประกอบกับตำราจีนที่กล่าวว่า “ฟูนันเป็นทางผ่านระหว่างอินเดียกับจีน แต่อาณาจักรฟูนันถูกล้อม เพ็งมีการค้นพบทางโบราณคดีเมื่อ 35 ปีก่อน ค.ศ. 1903 หรือ พ.ศ. 2446” (ศุภย์มานุษยวิทยาสรินธร (องค์การมหาชน)) ภาพแผนที่ช่วยเสริมความชัดเจนเมื่อนำข้อมูลของ Paul PELLIOU ศาสตราจารย์ ประจำสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ ที่ว่าประวัติศาสตร์ใหม่ในสมัยราชวงศ์ถัง (Sin t'ang chou) (ค.ศ. 618 – 906) กล่าวว่า ฟูนัน อยู่ห่าง

Citation : พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติวัฒน์/ได้ทุกทาง), พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีพน), พระอธิการอำพน จารุโก

(ดาราศาสตร์) และธนรัฐ สะอาดเยี่ยม. (2566). ฟูนัน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ”. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

จาก Jenan 70 ลี อยู่ในที่ต่ำเช่นเดียวกับอาณาจักรจัมปา (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)) มาประกอบภาพ ภาพแผนที่อันกว้างใหญ่นี้ยังสนับสนุนข้อมูลอีกด้านของชื่อ บวสเชอเลียร์ ที่กล่าวว่า ในช่วงเวลาหนึ่งเมืองอุทอง ราวพุทธศตวรรษที่ 6-11 อาจเป็นราชธานีของอาณาจักรฟูนัน ซึ่งเป็นความคิดที่เกิดขึ้นหลังความเชื่อกันว่า มีราชธานีอยู่บริเวณกัมพูชาตอนใต้และเวียดนาม บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (สฤตพงศ์ ขุนทรง, 2561 : 2888) มีความเป็นไปได้ด้วย

ความเชื่อก่อน คือ Paul PELLIOT สรุปความเห็นว่าเป็นเมืองหลวงชื่อ **วยาธปุระ** ตั้งอยู่ใกล้เนินบาพนม และหมู่บ้านบานามในจังหวัดไพรแวง เมืองหลวงต้องอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ตามจารึกที่พระตะบองว่าเมืองหลวงเมืองแรกของกัมพูชาโบราณอยู่ที่ Yyādhapura ในปลายศตวรรษที่ 6 และต้นศตวรรษที่ 7 ชาวกัมพูชา-เจนละ กวรวรมัน และกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาจึงรับว่า Yyādhapura คือ ราชธานีเก่าของฟูนัน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)) ตามภาพประกอบที่ 3

ภาพที่ 3 จังหวัดไพรแวงในกัมพูชาปัจจุบัน

การสันนิษฐานว่าศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ที่ใดนั้นอยู่ ณ ที่ใด คงจะเป็นการยากจริง แม้ยุคกาลหลังในสมัยอาณาจักรเจนละแล้วยังสันนิษฐานว่าศูนย์กลางอาณาจักรอยู่ที่ใดกันแน่ ดังข้อความว่า “ศูนย์กลางของเงินล้าในระยะแรกเริ่มนั้นอยู่ที่ไหน แต่การสถาปนาอาณาจักรกัมพูชาก็อย่างนั้นคงบนที่ราบลุ่มอันกว้างใหญ่ไพศาลตอนกลางของประเทศเขมรนั้น” จะเป็นข้อได้เปรียบสำคัญที่เอื้ออำนวยให้อาณาจักรเขมรพัฒนาขึ้นไปสู่จุดสูงสุดได้ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติบริบูรณ์ มีพื้นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าวแบบนาดำ ทะเลสาบเขมรหรือตวันเลสาบ อุดมด้วยปลาน้ำจืดนานาชนิด” (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 9)

3. เล่าขานตำนาน “ฟูนัน”

การทำความเข้าใจ “ฟูนัน” ในกาลเวลาที่เก่าแก่มากจึงต้องอาศัยหนังสือจีนโบราณหลายเล่มที่กล่าวถึงตำนานการสถาปนาอาณาจักรฟูนัน เช่น อู๋สือว่ายกวอ จั้วจิ้นซู เหลียงซู และทำยผิงยู่หลั่น ตำนานกล่าวว่า สมัยโบราณในอินเดียมีพราหมณ์คนหนึ่งชื่อฮุนเถียน มีเทพเจ้าเข้าฝันและ

Citation : Daithukthang, W., Sriton, S., Darasas, A. and Sa-ard-iam., T. (2023). Funan: The Implications of the

Communication Between “Kingdom and Ancient Time Era”. *Journal of Academic Surindra*

Rajabhat. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

มอบหมายให้ทั้งขึ้นให้เดินทางโดยเรือข้ามทะเลไปอาณาจักรพูนัน อุ่นเถียนตื่นขึ้นมาเห็นมีธนูจริงๆ จึงทำตามคำบอก แต่เมื่อมาถึงเขตพูนันพระนางหลิวเห่ ประมุขของชาวพื้นเมืองนำกองทัพ มาสู้รบขับไล่ ในที่สุดอุ่นเถียนชนะการรบและได้หลิวเห่เป็นมเหสี ต่อมาอุ่นเถียน สถาปนาเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรพูนัน (ถางซุ่ยหยางและคณะ, 2559 : 30) ในบันทึกของราชทูตจีนชื่อคังไถ่และจูยิ๋ง ผู้เดินทางเข้าพูนัน พ.ศ. 768-773 ได้กล่าวถึงปฐมกษัตริย์ว่ามาจากต่างประเทศโดยแต่ไม่กล่าวถึงว่ามาจากอินเดียเลย จึงเป็นที่สงสัยและมีการสันนิษฐานว่าอาจเป็นประเทศอื่นที่ไม่ใช่อินเดีย เรื่องเล่าตำนานนี้ในอินเดียจะมีลักษณะการเล่าแบบอินเดีย กล่าว คือพราหมณ์คนหนึ่งชื่อโกณูธัญญะ พราหมณ์ผู้นี้ได้แต่งงานกับพระธิดาของพญานาคซึ่งมีชื่อว่านางโสมมาแล้วสถาปนาอาณาจักรพูนันขึ้น ตำนานนี้ได้เล่าสืบต่อกันมา เมื่ออาณาจักรเจนละ (ศตวรรษ ที่ 6-15) ยึดครองอาณาจักรพูนันแล้วได้สืบทอดตำนานนี้และถือเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ อาณาจักรเจนละตามทฤษฎีมานุษยวิทยาและคติชนวิทยา (ถางซุ่ยหยางและคณะ, 2559 : 30) ตำนานอมตะรักนี้ คือ "พระทองนางนาค" เสพสังวาสต่างเผ่าพันธุ์ ตันกำเนิดนครกัมพูชา พระทองคือพระเจ้าเกาติณยะวรมันทวะ และ นางนาค คือพระราชินีโสมมา เป็นบุคคลสัญลักษณ์ในวัฒนธรรมกัมพูชา ตามคติความเชื่อของชาวเขมร การอภิเษกสมรสของพระทองและนางนาคถือเป็นจุดกำเนิดของประเทศกัมพูชา ทำให้เกิดอาณาจักรเขมรโบราณก่อนยุคเมืองพระนครหรืออาณาจักรพูนันขึ้น มีการปั้นรูปไว้ ดังภาพ ที่ 4 และ มีการแต่งตัวจำลอง ดังภาพที่ 5

ตำนานอินเดียกล่าวว่า หลิวเห่ เป็นธิดาของพญานาค สะท้อนความเชื่อดั้งเดิมในสังคมอำนาจฝ่ายมารดาของอินโดจีนที่นับถือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีลักษณะเป็นเพศหญิง เป็นเทพเจ้าที่ใกล้ชิดชาวบ้านมากที่สุด ส่วนมากในความเชื่อของชาวอินโดจีน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชา เชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษแห่งยุคแรกและเป็นเทพเจ้าเพศหญิงผู้คุ้มครองปกป้องลูกหลานชาวกัมพูชา (ถางซุ่ยหยางและคณะ, 2559 : 30)

ในประเทศลาวและภาคอีสานของไทย มีตำนานเกี่ยวกับพญานาคมากมาย นักวิชาการไทยสรุปได้ 3 ข้อ ในเรื่องนาค 1) นาคเป็นสัญลักษณ์ของชนเผ่า 2) นาคเป็นเจ้าที่ที่ควบคุมน้ำ 3) นาคเป็นชุดความเชื่ออย่างหนึ่ง เห็นว่านาคมีลักษณะเป็นเพศหญิง ประวัติศาสตร์ไทยระบุว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมพูนัน-เจนละ เคยครอบคลุมพื้นที่ภาคอีสาน เป็นแหล่งใกล้เคียงกับศูนย์กลาง

วัฒนธรรมของโบราณในกัมพูชา ตำนานเกี่ยวกับนาคถือว่าเป็นตำนานร่วมของคนอนุภาคทั้งไทย ลาว และกัมพูชา รูปเคารพของนาคที่คนในสังคมอำนาจฝ่ายมารดานับถือบูชาร่วมกันปั้นแต่งและสถาปนาขึ้นมา (ถางซู่หยางและคณะ, 2559 : 30) ความเป็นอนุภาคเดียวกันตรงกับความเห็นของนักวิชาการทั่วไปว่า อาณาจักรกัมพูชา เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในอดีตเคยแผ่ขยายอำนาจเข้าไปมีบทบาทในประเทศต่างๆ เช่น ไทย ลาว เวียดนาม (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550 : 119)

ภาพที่ 4 รูปปั้นนางนาค หรือพระราชนิโสมมา

ตามตำนาน พระนางโสมมาสืงกาเทวะนาคเทวี หรือนางพญานาคเทวี เป็นผู้สร้างและสถาปนาอาณาจักรขอม นางนาค 9 เศียร ชาวกัมพูชา มีการเล่าถึงตำนานนี้ตราบนานนับพันปี ผ่านเล่าเรื่อง แสดงละคร ซึ่งจะมีการแต่งตัวจำลอง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แต่งตัวจำลองนางนาค หรือพระราชนิโสมมา

เมื่อเกาตินยะได้ทรงขึ้นเป็นพระเจ้าเกาตินยะวรมันที่ ๗ พระมหากษัตริย์กัมพูชา พระองค์แรกแห่งอาณาจักรฟูนัน ได้สร้างเมืองหลวงและเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นกัมพูชา หรือ กัมพูชา อ้างอิงจารึกทั้งในประเทศกัมพูชาและบริเวณใกล้เคียง ที่ระบุว่าดินแดนแห่งนี้ว่า “กัมพูเทศ” หมายถึง “ดินแดนของชาวกัมพูชา” และพวกเขารับรองว่า “ชาวกัมพูชา” ซึ่งหมายถึง “ผู้สืบสายมาจากกษัตริย์กัมพูชา” และ “กัมพูชา” พบว่าจารึกของเขมรมีตั้งแต่พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เป็นต้นมา เป็นคำยืมมาจากภาษาสันสกฤตของอินเดีย มีความเชื่อว่า “กัมพูชา” เป็นชื่อของเมืองในแคว้นคันธาระ ซึ่งอยู่ในประเทศอัฟกานิสถานปัจจุบัน และถูกนำมาเรียกชื่อรัฐของเขมร

โบราณ ศิลาจารึกของชาวจามเรียกชาวกำพูชะยะแรกว่า “กำพูช” หรือ “กำพูชะ” ต่อมา “กเวียร์” หรือ “ขแมร์” ชาวเขมรเรียกดินแดนของตนเองว่า “กำพูชเทศ” (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 5) ทางคณาจารย์ด้านศาสนาไทย มีความเชื่อคล้ายตามตำนานการก่อเกิดประเทศกำพูชาว่า “พวกเขมรเรียกตัวเองว่า “ชรอก กำพูเจีย” หรือ “ชรอกขแมร์” คำว่า กำพูชานี้ เข้าใจว่ามีความเกี่ยวข้องกับประเทศอินเดีย เพราะในอินเดียมีแคว้น 1 ชื่อแคว้นกำโพชะ ชาวเขมรเข้าใจว่าตนเองสืบสายมาจากท้าวกรมพุทธยัมภูวะกับนางเวปา หรือ เมรา ซึ่งพระอิศวรประทานให้เป็นฉายาของท้าวกรมพุทธยัมภูวะ” (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550 : 119)

ข้อสังเกต ชื่อของพราหมณ์ชาวอินเดีย มีชื่อเรียกต่างกัน ตำนานจีนเรียก ฮุ่นเถียน และบันทึกของชาวจีนเรียก เกาณติณยะ ตำนานอินเดียเรียกโกญธัญญะพราหมณ์ ตำนานกำพูชาเรียกพระเจ้าเกาติณยะวรมันทเวะ ตำนานไทยของคณาจารย์ศาสนาไทยเรียกท้าวกรมพุทธยัมภูวะ

4. ความผูกพันกันระหว่างพุนันกับอินเดีย

ลักษณะการเมืองการปกครองของอาณาจักรพุนันนั้นได้รับอิทธิพลจากอินเดียตามคติเทวราชา ถือว่ากษัตริย์เป็นเทพเจ้า มีลักษณะการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์มีสถานภาพเป็นสมมติเทพ มีอำนาจสูงสุดในการปกครองบัญชาการทางทหาร และการพิพากษาคดีเลียนแบบกฎหมายมนุธรรมศาสตร์ของชาวอินเดียมาใช้เป็นแบบอย่างกฎหมายของตน (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 29) แต่มีแนวคิดแย้งว่า เรื่องสถาบันกษัตริย์เขมรที่ให้ความสำคัญต่อ **ลัทธิเทวราช** ว่าเป็นอารยธรรมที่มาจากอินเดียเป็นเรื่องที่ให้ความสำคัญมากเกินไป เหมือนว่าสถาบันกษัตริย์เขมรก่อนนั้นไม่มี**ลัทธิเทวราช**มาก่อน นักวิชาการอ้างจารึกสติกก้อธรม ที่มีความหมายถึงการสถาปนาคนธรรมดาขึ้นให้มีสถานะประดุจเทพเจ้าหรือไม่ หรือมีนัยยะแฝงอย่างอื่นด้วย (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 3)

ช่วงห้าร้อยปีแรกของคริสตกาล แต่ละชุมชนเริ่มมีการพัฒนามากขึ้น มาจากอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดีย กระทบต่อดินแดนเขมร ด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ชุมชนพัฒนาความเจริญแบบชุมชนเมือง (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 16) ตำนานโบราณพุนันพยายามที่จะผูกสายสัมพันธ์ทางโลหิตระหว่างนักบวชกับวงศ์กษัตริย์เข้าด้วยกัน (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 17) การติดต่อสัมพันธ์อินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คงต่อเนื่องและยาวนานตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ผู้ที่

Citation : พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติวัฒน์/ได้ทุกทาง), พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน), พระอธิการอำพน จารุโก

(ดาราศาสตร์) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2566). พุนัน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ”. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

เดินทางเข้ามาคงมีทั้งพ่อค้า นักบวช นักเดินทางผจญภัย นักปราชญ์ นักกวี และทุกคนคงมีส่วนในการเผยแพร่อารยธรรมอินเดียเท่ากัน (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 17) การรับวัฒนธรรมอินเดียของชนชาติแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประเด็นถกเถียงของนักวิชาการเป็นร้อยปี นักวิชาการรุ่นแรกเชื่อว่าวัฒนธรรมอินเดียเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญมีผลต่อการพัฒนาความเป็นรัฐหรืออาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอาณาจักรฟูนัน แต่นักวิชาการรุ่นใหม่ให้ความสำคัญว่า ปัจจัยภายนอกมีการนำมาปรับเปลี่ยนค่อยเป็นค่อยไป (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 18) ชาวพื้นเมืองฟูนันได้เดินทางไปเรียนรู้อารยธรรมอินเดียด้วยตนเอง จากบันทึกของชาวจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 4 กล่าวถึงพระเจ้าฟานฉานแห่งฟูนันว่า ทรงส่งพระญาติชื่อนามว่า ชูว ไปยังอินเดียได้เข้าเฝ้ากษัตริย์แห่งราชวงศ์มูรณฑะ กษัตริย์แห่งราชวงศ์นั้นได้พระราชทานม้าพันธุ์อินเดียขี่เถียนหรืออินเดียสะ มาถวายแต่กษัตริย์แห่งฟูนัน พร้อมส่งชาวอินเดียนามว่าฉินซ่งให้ร่วมเดินทางกลับมาด้วย (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 28) ชาวฟูนันมีภาษาและอักษรของตนเอง มีวิวัฒนาการมาจากตัวอักษรของอินเดียนอกจากนั้นยังใช้ภาษาสันสกฤตด้วย ในกัมพูชามีลักษณะวัฒนธรรม 2 ประการคือวัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์ วัฒนธรรมหลวงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอินเดีย การใช้ภาษาสันสกฤตพิธีกรรมในราชสำนัก และศาสนาพราหมณ์ ในขณะที่วัฒนธรรมราษฎร์นั้นเกี่ยวข้องกับภาษาเขมร หมู่บ้านและความเชื่อพื้นเมือง ถึงแม้วัฒนธรรมทั้งสองจะแตกต่างกันมากในทุก ๆ ด้านแต่วัฒนธรรมพื้นเมืองเช่นการบูชาบรรพบุรุษ หรือนิทานพื้นบ้านก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ในราชสำนัก ขณะเดียวกันเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในมหากาพย์อินเดียเช่น รามายณะ และมหาภารตะ ก็แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตหมู่บ้าน กล่าวได้ว่าราชสำนักกับวิถีชาวบ้านก็ไม่สามารถแยกออกจากกันเด็ดขาด แต่กลมกลืนอย่างลงตัว (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 31)

ระบบการทดน้ำชลประทานของฟูนันถูกพัฒนาขึ้นเองในพื้นที่ มิได้รับมาจากอินเดีย วัฒนธรรมอินเดียไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมสูญหาย แต่มีการผสมผสานเข้าด้วยกัน วัฒนธรรมอินโดจีนกับวัฒนธรรมอินเดียมีลักษณะเสริมซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมอินเดียแพร่เข้ามาและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากเป็นความจริงที่ปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ แต่ปัญหาวัฒนธรรมอินเดียหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นฝ่ายไหนมีบทบาทสำคัญมากกว่าต่อการพัฒนาวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นยังไม่มีข้อสรุปที่ลงตัว นักวิชาการที่ได้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องเหล่านี้

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม (ถางซู่หยาง และอู่เจียงหยาง, 2559 : 33) วัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาของวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของชาวท้องถิ่น ไม่ใช่เป็นฝ่ายรอรับอิทธิพลภายนอกอย่างเดียว หากแต่เป็นฝ่ายที่มีความกระตือรือร้น และมีความคิดของตนในการเลือกรับวัฒนธรรมภายนอก ตำนานการสถาปนาอาณาจักรฟูนันเห็นว่าศาสนาพราหมณ์ที่มาจากอินเดียโบราณ และวัฒนธรรมดั้งเดิมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผสมผสานกันในลักษณะเสริมซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแยกได้ว่าฝ่ายไหนเป็นหลักฝ่ายไหนเป็นรอง เปรียบการแต่งงาน ของคนเป็นวิธีที่ดีที่สุด การแต่งงานของคนมีความหมายอันดับแรก เป็นการตอบสนองความต้องการทางสรีรวิทยาเพื่อสืบสานและพัฒนามนุษยชาติ สามิภรรยาทั้งสองเกื้อกูลกันไม่มีฝ่ายไหนเป็นหลักหรือเป็นรอง แต่เป็นการเสริมซึ่งกันและกัน ขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ซึ่งอารยธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอารยธรรมของคนชนชั้นสูงไม่ใช่อารยธรรมของประชาชนทั้งปวง (ถางซู่หยางและคณะ, 2559 : 33-34) สำหรับระบบชลประทานนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นพัฒนาการเดียวกันกับชุมชนยุคทวารวดี

5. ความผูกพันกันระหว่างฟูนันกับจีน

บันทึกประวัติศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ซุ่ย (Souei Chou ค.ศ.589 - 618)) กล่าวถึงราชอาณาจักรใหม่ 2 ราชอาณาจักร ซึ่งมีบทบาทในประวัติศาสตร์ของฟูนันคือ ชื่อกู๋ (Tche-t'ou) และเจนละ ชื่อกู๋เป็นที่รู้จักจากการเดินทางของฉางจั้น (Tch'ang Tsiun) ใน ค.ศ. 607 และดูเหมือนว่า อาณาจักรนี้อยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำ (la Menam) และเจนละ คือ กัมพูชา มีคณะราชทูตที่รู้จักเจนละครั้งแรกใน ค.ศ. 616 หรือ 617 (ศุนย์มานุษยวิทยาสิรินคร (องค์การมหาชน)) ขณะที่ฟูนันมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดีย แต่เพื่อความสงบสุขของอาณาจักรได้ส่งคณะทูตและบรรณาการไปยังประเทศจีน ทำให้ไม่ถูกจีนรุกราน และจีนไม่ได้ส่งข้าหลวงจีนมาปกครองคงปล่อยให้กษัตริย์ปกครอง บ้านเมืองอย่างเป็นอิสระ ระหว่าง พ.ศ. 1003-1067 พระสงฆ์จากฟูนัน 2 รูป คือ Sanghapala และ Mandra ได้มาจำพรรษาในจีน และแปลคัมภีร์ศาสนาพุทธในสมัยราชวงศ์เหลียง (Leang) ในปี ค.ศ. 539 หรือ พ.ศ. 1082 จักรพรรดิฉินให้พระสงฆ์ ชื่อ Yun - pao อัญเชิญเส้นพระเกศาพระพุทธรูปเจ้ามาถวายแก่ท้าวธรรมัน (ศุนย์มานุษยวิทยาสิรินคร (องค์การมหาชน)) และระหว่าง พ.ศ. 1078-1088 ราชสำนักจีนได้ส่งราชทูตมายังอาณาจักรฟูนัน เพื่อขอให้รวบรวมคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาและส่งภิกษุที่เป็นครูให้เดินทางไปเผยแผ่ศาสนาในประเทศจีน

Citation : พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติวัฒน์/ได้ทุกทาง), พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน), พระอธิการอำพน จารุโก

(ดาราศาสตร์) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2566). ฟูนัน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ”. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

6. รัฐศาสตร์ การปกครองในพุนัน

สภาพการเมืองการปกครองในกัมพูชาและที่อื่น ๆ ในระยะแรกนั้น ประกอบด้วยศูนย์อำนาจท้องถิ่นจำนวนมาก แต่ละท้องถิ่นมีหัวหน้าปกครอง ในบางครั้งผู้นำท้องถิ่นก็รุกรานกันและกันเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ โครงสร้างการเมืองในเขมรขณะนั้น ยังคงมีความแตกแยกและปราศจากความเป็นเอกภาพเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่เหมาะสมเกี่ยวกับแนวคิดรัฐรวมศูนย์ตามแบบอินเดีย (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 20) ผู้เขียนรู้สึกว่สภาพโครงสร้างการเมืองแบบนี้ยุคทวารวดีก็เป็นสภาพนี้เช่นกัน

7. ศาสนา วัฒนธรรม ในพุนัน

นักมานุษยวิทยามีทฤษฎีไว้ว่า ในราว 1000 ปีก่อนคริสตกาลมนุษย์เริ่มอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนแต่ละชุมชนมีป้อมค่ายสำหรับป้องกันตนเองลักษณะทั่วไปของหมู่บ้านจะมีแผนผังเป็นรูปวงกลมหรือไม่ก็เป็นรูปทรงที่ไม่แน่นอนคนอายุนั้นรู้จักเลี้ยงสัตว์ไว้ใช้งานหรือไม่ก็เป็นอาหารการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอยปลูกเผือกปลูกมันและข้าวพันธุ์ต่าง ๆ ตลอดจนมีประเพณีความเชื่อเป็นของตนเอง และในช่วง 500 ปีแรกของเทศกาลแต่ละชุมชนเริ่มมีการพัฒนามากขึ้นเพราะได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากอินเดียการแพร่เข้าวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อดินแดนเขมรอย่างมากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านเช่นสังคมการเมืองเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ชุมชนพัฒนาสู่ระดับความเจริญแบบชุมชนเมือง (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 16)

ชาวเมืองผิวดำผมหยิกไม่สวมเสื้อผ้าและรองเท้า มีอาชีพเพาะปลูก ชอบแกะสลักเพื่อการตกแต่ง เครื่องใช้ในการรับประทานอาหารส่วนมากทำด้วยเงิน พวกเขาเสียภาษีด้วยทอง เงิน ไข่มุก และเครื่องหอม นอกจากนี้ชาวพุนันยังมีหนังสือ มีหอจดหมายเหตุ และอื่น ๆ มีอักษรเขียนคล้ายของ Hou มีพิธีศพและการแต่งงานคล้ายกับที่เลียนยี่ของอาณาจักรจัมปา (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)) นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าดินแดนประเทศเขมรในปัจจุบัน เคยเป็นที่อยู่ชนพื้นเมือง กลุ่มชนส่วนมากสุด คือ พวกออสโตเอเชียติก หรือชนเผ่าที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร พวกที่อาศัยในบริเวณที่ราบและมีวัฒนธรรมสูงกว่าเผ่าอื่น ๆ (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 10) พวกมอญ-เขมรเป็นชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 15) และกระจายตัวมาทางอินโดจีนตอนกลางและตะวันตกเพราะไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่พิสูจน์ได้ว่ากัมพูชา

Citation : Daithukthang, W., Sriton, S., Darasas, A. and Sa-ard-iam., T. (2023). Funan: The Implications of the

Communication Between “Kingdom and Ancient Time Era”. *Journal of Academic Surindra*

Rajabhat. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

หรือเขมรมีความสัมพันธ์กับพวกเวียดนามทางสายเลือด ความละม้ายคล้ายคลึงกันระหว่างภาษามอญกับเขมรนั้นเข้าใจว่าบรรพบุรุษของมอญและเขมรในสมัยหนึ่งมีอยู่ทั่วไปในแหลมอินโดจีนภาคกลางและภาคตะวันตก (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550 : 119)

ร่องรอยทางโบราณคดีที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปเกือบทุกพื้นที่ของประเทศกัมพูชา เป็นหลักฐานสำคัญแสดงให้เห็นว่าดินแดนนี้เคยเป็นแหล่งที่มีความเจริญด้านวัฒนธรรม สังคม และเป็นที่ยอมรับความรู้ด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ มาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ผลของการสำรวจทางโบราณคดีซึ่งทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ของกัมพูชาอย่างต่อเนื่อง ให้เห็นภาพรวมของยุคก่อนประวัติศาสตร์กัมพูชาได้ค่อนข้างชัดเจนว่า ทั่วประเทศกัมพูชานั้นมีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ยุคหินเก่ามากระทั่งถึงช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อประวัติศาสตร์ (อภินันท์ สงเคราะห์, 2544 : 13)

การนับถือศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูจากอินเดีย เงินตราที่ใช้จะมีสัญลักษณ์ เกี่ยวกับกษัตริย์ การปกครอง และศาสนา โดยมีลักษณะเป็นเหรียญเงินด้านหนึ่งมีสัญลักษณ์พระอาทิตย์ครึ่งดวงเปล่งรัศมี อีกด้านหนึ่งเป็นรูปพระศรีวิไลสยะ กลองบัณเฑาะว์ที่พราหมณ์ใช้ในพิธีต่างๆ และมีเครื่องหมายสวัสดิกะซึ่งหมายถึงความโชคดี

มีการพบเหรียญเหรียญเงิน ตามภาพที่ 6 คาดว่าเหรียญเหล่านี้อาจใช้ในพิธีกรรม อนึ่ง ยุคทวารวดีก็มีการใช้เหรียญเงินเช่นกัน

ภาพที่ 6 เหรียญยุคพุนน

ที่อาณาจักรพุนนเมื่อชายหญิงแต่งงานกันแล้วผู้ชายไปอาศัยบ้านผู้หญิง เช่นเมื่อฮุนเถียนเดินทางจากบ้านเกิดมาถึงอาณาจักรของหลิวเหย่ หลังแต่งงานกับหลิวเหย่แล้ว ฝ่ายชายไม่ได้พาหลิวเหย่กลับบ้านแต่ยังคงอยู่ที่ดินแดนฝ่ายหญิง ร่วมปกครองอาณาจักรพุนน เรื่องเล่าในตำนานเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีการแต่งงานของสังคมที่สืบเชื้อสายทางแม่ตามประเพณีนี้ ดังเดิม หลังแต่งงานแล้วฝ่ายชายต้องไปอยู่บ้านของฝ่ายหญิง (ถางซุ่ยหยาง และอู่เซิงหยาง, 2559 : 33) มีการบันทึกเกี่ยวกับประเทศสยามไว้ว่า ไม่ว่าในราชสำนักหรือในครอบครัวคนธรรมดาสามัญทุกสิ่งทุก

Citation : พระครูปริยัติกิตติธรรม (วีระ กิตติคุณโณ/ได้ทุกทาง), พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีพน), พระอธิการอำพน จารุโก

(ดาราศาสตร์) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2566). พุนน : นัยของการสื่อความหมายระหว่าง “อาณาจักรกับยุคสมัยโบราณ”. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.41>

อย่างขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้หญิงบทบาทและอำนาจของผู้หญิงเหนือผู้ชาย (ถางซุ่ยหยาง และคณะ, 2559 : 32-33)

8. เศรษฐกิจในฟูนัน

ตัวเมืองมีกำแพงล้อมรอบ มีพระราชวัง และบ้านเรือน ฟูนันอุดมสมบูรณ์และมั่งคั่ง ประชาชนจ่ายภาษีด้วยทอง ไข่มุก และเครื่องหอม (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)) เป็นรัฐชลประทานภายในแผ่นดินที่ประชาชนดำรงชีพด้วยการเกษตร โดยใช้ น้ำจากระบบชลประทานที่พัฒนาเป็นอย่างดี ปลุกข้าว 1 ครั้งเกี่ยวได้ 3 ปี นอกจากนั้น ยังมีเมืองท่าสำหรับจอดเรือและค้าขายต่างประเทศ ฟูนานจึงมีรายได้จากการค้าขาย การเดินเรืออีกด้วย (อภิรักษ์ สงเคราะห์, 2544 : 19) มีตลาดซึ่งเป็นที่พักของผู้คนจากตะวันตกและตะวันออกมากกว่าหนึ่งหมื่นคนในแต่ละวัน ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 3 จีนได้ทำการติดต่อค้าขายกับฟูนัน และฟูนันก็ส่งราชทูตไปจีน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน))

9. ความเสื่อมของฟูนัน

ฟูนันล่มสลายลง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 จากการโจมตีของพวกเจนละ หลังถูกเจนละรุกราน จึงอพยพลงทางใต้ไปอยู่ที่ Na – fou – na ในระหว่าง ค.ศ. 267-649 เอกสารจีนกล่าวว่า ชื่อกู เป็นสาขาหนึ่งของฟูนัน และเจนละอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเลนยี ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นประเทศราชของฟูนันมีกษัตริย์ทรงพระนามจิตรเสนะ จิตรเสนะยึดฟูนันได้และทำให้ฟูนันอยู่ใต้อำนาจ กษัตริย์อีสานะบังคับให้ฟูนันอ่อนน้อมและยึดฟูนันไว้ได้ อีสานะเสนอครองราชย์ต่อจากพระบิดาจิตรเสนะ และประทับอยู่ที่เมืองอีสานะ เอกสารจีนบอกว่า อาณาจักรฟูนันถูกจิตรเสนะ กษัตริย์เจนละครอบครอง และกษัตริย์ฟูนันต้องอพยพจากเมืองหลวง T'ö – mou ไปประทับอยู่ทางใต้ที่เมืองนาฟูนานา (Na – fou – na) หรือนวนคร (Navanagara) หาก T'ö – mou อยู่ในแถบ Chaudoe – Phnompenh นาฟูนาน่าจะอยู่ด้าน Kampot หลังจากเจ้าชายแห่งฟูนันส่งราชทูตไปยังราชสำนักราชวงศ์ถัง ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 7 ราชอาณาจักรฟูนันก็ถูกกลืนไปอยู่ในราชอาณาจักรเขมร M. Aymonier กล่าวว่า ฟูนันกลายเป็นเจนละหรือเขมรในประวัติศาสตร์

(Pelliot) เช่นเดียวกับที่ลินยี (Linyi) เป็น Tchan – tch'eng (จัมปา) (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน))

บทสรุป (Conclusion)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมสร้างทัศนวิสัยสำหรับการศึกษารายธรรมพูนัน เมื่อใช้หลักกลามสูตร หลักการสร้างปัญญา 3 หลักโยนิโสมนสิการ การสืบสาวหาเหตุปัจจัย หลักไตรลักษณ์ เป็นต้น เป็นแว่นขยายมองประวัติศาสตร์พูนันดินแดนโบราณ จะช่วยเสริมสร้างวางท่าทีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสม คอยระมัดระวังไม่เอียงไปหาศรัทธาจริต เน้นศึกษาที่ไม่ต้องให้บรรลุความเชื่อ แต่ควรมุ่งวัฒนธรรมการสืบสวน ไต่สวน เปรียบเทียบ ค้นหาความน่าจะเป็น ต่อเนื่องตลอดไปโดยไม่รู้จักจบ

การเรียกชื่อดินแดนเขมรหรือขอมโบราณมีความต่างกัน เพราะผู้บันทึกอักษรเรียกชื่อดินแดนต่างกัน ด้วยสมัยที่เข้าไปสำรวจและบันทึกมีความต่างของกาลเวลา แม้ทั้งพูนันและเจนละจะเป็นคนเผ่าพันธุ์เดียวกันก็ถูกอธิบายให้ต่างกันได้ M. Aymonier เขาก็พบว่ามีความสับสนในเอกสารจีนในปี 616-617 กล่าวว่า อิศานะวรมันเป็นผู้สร้างอาณาจักรเขมร เนื่องจากจีนไม่รู้จักริขิตเสนะ ตามความเห็นของ Paul PELLIOT ศาสตราจารย์ประจำสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ คิดว่าน่าจะเป็นในรัชสมัยของภวอวรมัน (ครึ่งหลังของศตวรรษที่ 6) ที่เจ้าผู้ครองเจนละ และกษัตริย์พูนันเป็นบุคคลคนเดียวกัน

ผู้ขียนบันทึกเหตุการณ์จะเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ แต่เมื่อคนขียนเขียนมีหลายคน ประวัติศาสตร์อาจต่างกัน ตามที่ผู้เขียนนั้นรับรู้มา ทำให้ข้อเท็จจริงมีความหลากหลายน่าสับสน เราผู้ศึกษาเองอาจต้องเป็นนักเขียนประวัติศาสตร์กันบ้าง ถ้าเขียนไปแล้วมีความคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่เมื่อยึดหลักคิดทางพระพุทธศาสนาก็จะเข้าใจเรื่องอกุศลมูลที่อยู่ในจิตใจคน หรือความเปลี่ยนแปลง และความไม่เที่ยง เกิดทุกยุคสมัย ความเป็นจริงในอดีตโบราณยังไม่ล้าหลัง ยังเหมือนเดิมเมื่อเทียบกับกิเลส อกุศลมูลที่อยู่ในจิตใจของคนปัจจุบัน กิเลสในใจยังมีผลต่อเหตุการณ์และสถานที่อยู่เสมอ

การวางใจให้เป็นกลางยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักคิดสำหรับการศึกษาด้านประวัติศาสตร์อาณาจักรพูนัน จะเป็นแนวทางสร้างวัฒนธรรมสร้างปัญญา หรือวัฒนธรรมความเป็น

พหุสูตร ความเป็นสัตบุรุษ ความเป็นสัปปริสบุคคล ข้อมูลที่เกิดขึ้นเป็นคลังหรือวัตถุดิบให้จินตภาพได้ทำงานเรียนรู้โดยไม่รู้จบต่อไป

“พูนัน” มีความหมายว่า “พนม” บ่งชี้ถึงสังคมที่เลือกใช้ภูเขาเป็นสถานที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์สำหรับการสร้างศูนย์กลางความศรัทธาและอำนาจการปกครอง บนดินแดนที่กว้างใหญ่ระบุมามีการจัดตั้งชุมชนของผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค มีการถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ ต่อเนื่องจากยุคก่อนประวัติศาสตร์และมีความพยายามภายในด้วยความสามารถแห่งเผ่าตนบนดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ แต่ละชุมชนปกครองตนเอง สัมพันธ์กันแบบเสมอภาค ลักษณะแบบรัฐไม่รวมศูนย์ ดำเนินอยู่ในยุคต้นประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยึดมั่นวัฒนธรรมภายในของตนเองขณะที่มีติดต่อแลกเปลี่ยนอารยธรรมอินเดียตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ชาวอินโดจีนแห่งนี้นักยอรับปรับใช้อย่างผสมผสานแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างกล้าหาญ “พูนัน” ได้ช่วยอธิบายอารยธรรมขอมโบราณ ปัจจุบันชาวกัมพูขามีเชื่อว่าบรรพบุรุษของเขาเป็นชาวอินเดียที่มาแต่งงานกับหญิงผู้นำหัวหน้าชาวบ้านพื้นถิ่นแล้วมีการก่อบ้านแปลงเมืองอยู่ล่งถึงปัจจุบัน นักวิชาการต่าง ๆ ได้นำเสนอ “พูนัน” โดยกล่าวถึงดินแดน ที่ตั้ง หลักฐานด้านโบราณคดี สังคม วัฒนธรรม วรรณคดี เศรษฐกิจ การค้าขาย การคมนาคม การศึกษา อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบได้ 2 หลัก คือ เชิงพื้นที่และเชิงยุคสมัย และข้อมูลมีความเหมาะสมเป็นการศึกษาเชิงวิจัยพัฒนาสติปัญญาผู้สนใจทุกท่าน

พูนัน คือ 1 ใน 3 ของช่วงเวลาขอมเรืองอำนาจ มีพื้นที่กว้างใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ประเทศไทย ลาว กัมพูชาในปัจจุบัน ดินแดนแห่งนี้ทั้งหมดมีวัฒนธรรม อารยธรรมร่วมกัน และในช่วงที่มีการถกเถียงกันระหว่างคนไทยกับคนกัมพูชานั้น คำว่า “ขอม” นั้นนักวิชาการไทยจำนวนมากให้หมายถึงชนเผ่าพันธุ์ร่วมอารยธรรมเดียวกันด้วย ผู้เขียนนั้นเกิดความรู้สึกว่าได้เข้าใจสังคมพูนันอย่างชัดเจนขึ้นตามลำดับ จากการศึกษาประวัติวิสัยสังคมทวารวดีเทียบเคียง ผู้เขียนเกิดความปักใจเชื่อว่าเป็นสังคมพูนันกับสังคมทวารวดีเป็นสังคมยุคเดียวกัน เพียงแต่อาจเหลื่อมเวลานิดหน่อยและความเข้มข้นเชิงพื้นที่ตั้งเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง (References)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Citation : Daithukthang, W., Sriton, S., Darasas, A. and Sa-ard-iam., T. (2023). Funan: The Implications of the

Communication Between “Kingdom and Ancient Time Era”. Journal of Academic Surindra

Rajabhat. 1(6) : 85-102; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2023.41>

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). **ประวัติพระพุทธศาสนา**.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช) ป.ธ.9 ราชบัณฑิต. (2550). **ศัพท์วิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
เลียงเชียง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 55.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ถางชัยหยาง และอุ้งเชียงยาง. (2559). การศึกษาความหมายทางวัฒนธรรมจากตำนานการสถาปนา
อาณาจักรฟูนัน. **วารสารศิลปกรรมบูรพา**. 19(1) : 29-43.

พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), พระมหาโชตินิพัทธ์ สุธงจิตโต, บุญญิตี สาลี และวิโรจน์
ทองปลิว. (2563). พนมดงรัก: พื้นที่หลากหลายภาษาและ วัฒนธรรม. **วารสารนันทอง**
แหวกพุทธศาสตร์ปริทัศน์. 7(1) : 53-70.

สฤณีพงศ์ ขุนทรง. (2561). แนวคิดใหม่เกี่ยวกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองโบราณอุทอง.
Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 11(2) : 2885-2899.

อภิรักษ์ สงเคราะห์. 2544. **สถาบันกษัตริย์เขมรโบราณจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13**. สารนิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุภย์มานุษยวิทยาสรินธร (องค์การมหาชน). Fou - Nan, Le = **อาณาจักรฟูนัน**. [ออนไลน์]. เข้าถึง
ได้จาก : <https://bit.ly/mwaAg๙O>. สืบค้น 17 มกราคม 2566.